

Prosvetni inšpektorji se bodo po šolskih nadzornikih potrudili, da se razvije v tej smeri poseben sistem delovanja. Šolski nadzorniki bodo pa v svojih poročilih izrečno naglašali, kako se je ta moja

naredba — in s kolikim uspehom se je izvrševala.

Minister prosvete:
M. Trifunović s. r.

Izjava jugoslov. poslancev v ital. parlamentu.

Podpisani zakoniti zastopniki slovenskega naroda v Italiji, dvigamo slovesen in odločen protest proti načrtu rimske vlade, vpeljati v naše ljudske šole italijanščino kot učni jezik. S tem ukrepom je italijanska vlada položila roko na najelementarnejše in najsvetejše pravice našega ljudstva, izvršila je napad na naravno pravo, ki ga civilizirano človeštvo priznava vsem narodom in vsem plemenom na svetu. Da se mora izvršiti poduk in vzgoja mladine izključno v materinskem jeziku, je načelo, ki je postalo last kulturne zavesti vsega sveta in ki je sprejeto med temeljna določila mednarodnega prava, v posebnih pogodbah za zaščito manjšin. Te pogodbe, ki so se naložile državam s sodelovanjem Italije, slovesno proglašajo pravico narodnih manjšin, vključenih v meje drugorodnih držav, da se mora vršiti poduk njihovih otrok v materinem jeziku.

Te temeljne svoboščine narodnih manjšin ne more razveljaviti nobena vlada in nobena država, ker nima do tega najmanjše pravice ne po naravnem, ne po božjem, ne po mednarodnem pravu in ker je ta svoboda postavljena pod posebno zaščito vsega kulturnega človeštva, organiziranega v Zvezi narodov. Zastopniki petdesetih držav, ki so podpisali listino o Zvezi narodov, so se slovesno obvezali, da bodo ščitili in branili to naravno pravico narodnih manjšin solidarno in z vsemi svojimi organiziranimi silami. Da je bila kraljevina Italija oproščena, se še posebej obvezati, da bo spoštovala pravice svojih narodnih manjšin, ne pomeni, da sme danes potepati načela zajamčena od Zveze narodov, koje članica je. Kraljevina Italija je bila oproščena posebnih obveznosti do svojih narodnih manjšin le za to, ker je njena vlada zagotavljala, da bo Italija kot kulturna država sama od sebe in brez pravne sankcije spoštovala življenske pravice drugorodcev. Italija je torej zajamčila bolj nego z lojalno obveznostjo manjšinske pravice drugorodcev, ona jih je zajamčila s svojo narodno častjo in s svojim slovesom kulturne države. Ako oropa vlada naše ljudstvo lastne osnove šole, zagreši

s tem proti zaupanju, ki je bilo na Italijo stavljeno ob sklepu mirovnih pogodb.

Razen tega izjavljamo podpisani zastopniki jugoslovenske manjšine v Italiji, da je nameravani ukrep rimske vlade tudi v kričečem nasprotju s slovesnimi zadržili in obljubami italijanskega parlamenta in prejšnjih vlad.

Protikulturni zakon o poitalijančenju slovanskih ljudskih šol ni izšel, ni še objavljen v uradnem listu, torej ni še veljaven, toda šolska oblastva v Julijski Krajini so ga začela že na vsej črti izvajati. To postopanje je protizakonito in zato so vsi ukrepi šolskih oblastev neveljavni za naše ljudstvo neobvezni in mi jih ne priznavamo.

Toda tudi ko bi zakon danes ali jutri izšel v uradnem listu, bi ga mi nikdar ne mogli priznati. Noben narod, ki ima v sebi še nekaj ponosa, ne more priznati zakona, ki je naperjen proti njegovi duševni eksistenci. Tak zakon je nemoralen in zato neobvezen.

Nameravana reforma ministra Gentileja stopa ob stran zloglasnim šolskim zakonom pruskega imperijalizma proti Poljakom, ki so izzvali ogorčenje vsega kulturnega sveta in tudi italijanskega naroda.

Prepričani, da bodo z našim protestom soglašali vsi, ki so v Italiji zvesti najplemenitejšim tradicijam svojega naroda, vsi ljudje v Italiji in izven nje, ki so prožeti duha skupnih kulturnih idealov človeštva, pozivljamo vlado, naj odstopi od svoje nakane.

Naše ljudstvo je zrelo in zato čuti z vsem srcem in spozna s polno zavestjo, da je šolski poduk njegove dece v materinem jeziku njegova prva, sveta in nedotakljiva pravica, da je to temelj njegovemu narodnemu obstoju, da je to predpogoj njegovemu kulturnemu in gospodarskemu napredku. In zato se mu ne odreče in si ga od nikogar ne pusti vzeti — nikdar!

V Trstu, 7. oktobra 1923.

Jugoslovenski poslanci v ital. parlamentu:
Josip Lavrenčič, dr. Karol Podgornik, dr. Ulrike Stanger, Virgilij Šček, dr. Josip Wilfan.

Italijani preganjajo slovenski mladinski list.

Tolminsko učiteljstvo je dobilo od šolske oblasti ukaz, da ne sme noben učitelj več naročati in razširjati mladinskega lista »Novi Rod«. Od učiteljstva zahtevajo podpis in obvezo, da ne bo več razširjal lista.

Pred par dnevi so Italijani zaprli vse prve slovenske razrede po deželi in so odprli mesto njih italijanske prve razre-

de v slovenskih šolah. Drugo leto bosta v slovenskih šolah že po dva italijanska razreda in čez štiri leta ne bo na ta način sploh nobenega slovenskega razreda več, torej tudi ne več nobene slovenske šole v Julijski Krajini.

Da bi šlo hitreje so v Trstu otroke iz prvih razredov slovenskih šol enostavno odpeljali v italijanske šole. Tako ne

Tu so imeli tovariši priliko spoznati ves zgodovinski razvoj našega slikarstva od najstarejših početkov do danes. Spoznali so, da Slovenija ni samo gospodarsko in industrijsko na visoki stopnji razvoja, ampak da tudi duševne in idejne vrline in dobrine ne zaostajajo za materijalnimi vrednotami. Manjka samo več smisla za ta velevažen kulturni zavod in pokazali bi lahko umetniško galerijo, ki bi se lahko povzdignila na nivo zapadnih kulturnih držav.

Plinarna in elektrarna.

V torek popoldne smo si ogledali plinarno in elektrarno. Vsled nadaljevanja Glavnega kongresa in pa vsled utrujenosti se nas je zbralo jako malo, samo okoli 50. Najpreje smo si ogledali I. mestno deško osnovno šolo, njeno bogato zbirko različnih učil, nato smo pa odšli v elektrarno. Poleg mogočnega dinamostrojev, ki dajejo dovolj energije za vse mesto, je najbolj osepnila navzoče velika čistost, ki vlada v vseh prostorih. Po temeljiti razlagi g. glavnega delovodje smo odšli v plinarno.

Tu so nas predvsem zanimala velkanske destilacijske peči, v katerih se destillira premog, dalje način kurjave, čiščenje različnih destilatov v posameznih aparatih, a obenem pomilovali kurjače, ki morajo prenašati tako silno vročino.

Tu smo se ločili in se razkropili zopet po domovih, da se pripravimo za večerni koncert, ki ga je nudil pevski zbor »Glasbene Matice«.

bodo imele letos slovenske šole v Trstu prvega razreda, drugo leto ne prvega in ne drugega in v štirih letih nobenega več. Slovenski učitelji bodo s tem na cesti in slovenski otroci se bodo pa poitalijančevali na laških šolah.

Slovenske in hrvatske knjižnice so

Italijani po deželi požgali, sedaj pa prepovedujejo deci še mladinski list, tako da ljudstvo ja ne bo dobilo nobene slovenske stvari v roke.

In kaj storimo v obrambo naših rojakov mi?

Učiteljski koledar za l. 1924.

Glavni Odbor Udruženja Jugoslov. Učiteljstva v Beogradu naznanja, da izda s 1. decembrom t. l. UJU svoj koledar, ki bo obsegal poleg običajne koledarske vsebine tudi: članke najznamenitejših sodobnih jugoslov. pedagogov, slike t. jugoslov. pedagogov, njih biografije in bibliografično navedena pedagoška dela; aforizme svetovnih in jugoslovanskih pedagogov; pedagoške Matice v naši kraljevini in dela, ki so jih izdale; slike sodobnih učiteljskih prosvetnih in organizacijskih delavcev; statistiko jugoslovanskih šol, učiteljstva in dece v kraljevini in izven nje; nastave šolskih in prosvetnih zakonov in naredb, ki so v veljavi v posameznih pokrajinah in izčrpanje iz onih, ki so v veljavi za vso državo; bibliografija sodobnih jugoslov. pedagoških in šolskih knjig, pedagoških in mladinskih listov; naslovi in kraji šolskih oblastev in nadzornikov; izčrpek iz zakona o taksah itd., itd.

Koledar bo tiskan v Učiteljski tiskarni v Ljubljani s cirilico in latinico, v srb-

skem, hrvatskem in slovenskem jeziku. Obsegal bo do 15 tiskovnih pol velikega formata in bo stal za predplačnike in naročnike vnaprej 20 Din, pozneje pa več.

Denar se oddaje okrajnim učiteljskim društvom pod imenom »Koledar UJU« ali pa direktno Pov. UJU v Ljubljani. Pozivamo okrajna učiteljska društva, da nabirajo naročnike za koledar! O tem dobe okrajna društva še posebno okrožnico! Zadnji rok je do 15. novembra, ker izide koledar že s 1. decembrom t. l.

Koledar je važna podlaga za bodočo jugoslovansko pedagoško enciklopedijo, za biografski leksikon jugoslovanskih pedagogov in za zbiranje jugoslovanske pedagoške bibliografije.

Tovarišice in tovariši! Podprimo veliko kulturno delo in usmerimo tudi mi svoj korak z UJU — h kulturnemu ujedinjenju.

Naročite koledar UJU!

POVERJENIŠTVO UJU V LJUBLJANI.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

—r Italijansko nasilje nad jugoslovanskim šolstvom. Šolska vodstva tržaških občinskih slovenskih šol so dobila okrožnico mestne šolske oblasti, s katero se odreja, da se morajo z 12. oktobrom t. l. prvi razredi slovenskih ljudskih šol v celoti odtrgati od slovenskih šol in priključiti italijanskim. Tako je popolnoma odpravljen prvi razred slovenske ljudske šole in je torej stvar postala definitivna. Kakor se čuje, namerava oblast zahtevati tudi od slovenske zasebne šole pri Sv. Jakobu, da se tudi na tem zavodu uvede italijanščina kot učni jezik v prvem razredu. Tozadevni odlok sicer še ni izdan, ali pričakovati je, da izide v najkrajšem času.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t Dobava divjakov za šolske vrtove. Učitelji vrtnarji, ki potrebujejo divjake, naj nemudoma naznanijo podpisane koliko jih žele. Divjaki se bodo oddajali na centralnem šolskem vrtu v Ljubljani. Po pošti ali po železnici ne kaže pošiljati, ker je predrago. Najbolje je, ako se združi več tovarišev iz okolice in vzame eden od prilike za vse. Oddajali se bodo jeseni, le kar bo ostalo, ali če bo trajno neugodno vreme, spomladi. Hruškovih divjakov ni. Cene: poseben izbor à 1 Din, I. izbor à 75 para (za sedla-

nje), II. izbor à 50 para (za okularijo), III. izbor à 25 para (za pikiranje). Čas oddaje se bo naznanil. Naročila je poslati vsaj do konca oktobra na Andreja Skulja, Resljeva cesta 24, II. nadstr.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolska ljudska predavanja.

—pp »Ljudsko vseučilišče« na Jesenicah. Naše vseučilišče tudi v počitnicah ni prenehalo s svojim delom, temveč je vršilo svoje veliko delo nepretrgano dalje, ker je vendar toliko svetovnih dogodkov, ki jih je treba tolmačiti ukaželnemu delavstvu. Naj sledi vrsta predavanj: 60. »Zgodovina telovadbe«, I. Nulč. Ljubljana. 61., 62. »Vulkanika«, I. Šega. Ciklus dveh predavanj s posebnim ozirom na izbruh Etna. 63. »Plavžie«, Fr. Zupančič, I. del. 64., 65. »Japan«, I. Šega. Ciklus dveh zaporednih predavanj. Povod: Velikanski potres na Japonskem. 66. »Železo«, F. Zupančič, II. del, nadaljevanje 63. predavanja. 67. »Revolucija na Ruskem«, I. Šega. (Predhodniki te revolucije). 68. »Železo«, F. Zupančič, III. del nadaljevanje 63. predavanja. — Iv. Šega.

Splošne vesti.

— Protest, proti italijanskim nasiljem. Učiteljstvo kočevskega političnega okraja, zbrano na skupnem stanovskem

zelenega sadnega drevja sredi najzornejšega reda in neoporekljive snage, največ pa se jih je čudilo izrednemu številu naših tako karakterističnih cerkvic, s katerimi se ponašajo naši zeleni vrhovi. Vse se je stiskalo k oknu in se naslajalo ob pogledih na nobotične planine, širna zelena polja, travnike in gozdove, prostrane vasice in kot kristal čisto Savo, ki je hitela ob progji preko okroglastega proda v daljavo. In vsa Gorenjska se je prav ta dan razgalila kot nalašč v pozdrav jugoslovanskemu učiteljstvu v vsi svoji krasoti v najlepši jutranji jasnini, katero so prepletali ogrevajoči solni žarki in jo zlatili v očarljivo zunanost. Vse se je drenjalo pri oknih in jih zastiralo, tako da je vladal v vagonu pravi polumrak.

V tem polumraku pa se izvijejo naenkrat iz prsi mlade koleginje iz Sarajeva mili glasovi naše prenežne pesmice: »Zvoniti bom pustil, škropiti pa ne...«; naučila se jo je namreč med kongresom v Ljubljani in se vanjo zaljubila. Nastala je sveta tišina v vozu; le ti mili in nežni glasovi so doneli sanjavo tja v daljavo in se zlivali v najpopolnejšo harmonijo z zunanij svetom... Res veličasten in nekako prazničen je bil ta trenutek, ki ga ne pozabim nikdar.

Vlak je hropel in hitel dalje, kot bi čutil naše hrepenenje. Konečno zaropoče kolesje in vlak začne zmanjševati brzino. Kratek sunek in dospeli smo na Dobravo. Vrata pri vozovih se odpro in na mah je bila velika množica izletnikov zunaj. Krenili smo takoj iz kolodvora na cesto, ki vodi v Vintgar. (Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

Vtiski na izletih in pri ogledovanju znamenitosti ob priliki kongresa UJU v Ljubljani.

(Dalje.)

Ljubljanski grad.

Hladna senca je blagodejno vplivala na delovanje in hotenje izletnikov, da so posjali jako dobre volje. Vabljava narava, lepa speljana stezica po Gradu in njega pobočju so povzročili, da izletniki niso vedeli, kedaj so stali na vrhu. Mogočen razgled na Ljubljano in njeno bližnjo in daljno okolico je zapustil trajne sledi v vseh izletnikih. Raz grajski stolp so razgledali vso Ljubljano z vsemi njenimi podrobnostmi, katere so jim razložili požrtvovalni ljubljanski tovariši, ki so se udeležili tega izleta. Kljub precejšnji vročini, saj jim je pot stal v kapljicah, so z zanimanjem poslušali različne podrobnosti, ki se tičejo zgodovine mesta in geoloških pojavov Ljubljanskega polja in barja ter mogočnih Kamniških planin, katere zapirajo horizont na severu. Vidno vzradoščeni nad divnim užitkom so zapustili tesni stolp in Grad ter odšli v mesto po starodavni Studentovski ulici. Pot nas je pripeljala okoli 5/4. ure popoldne v mesto.

Narodna galerija.

Za časa kongresa je bila otvorjena tudi Narodna galerija. Naši tovariši iz vseh delov širne države so kaj pridno obiskovali to važno kulturno inštitucijo.